

smemo trditi s tako gotovostjo, kakor da $2 \times 2 = 4$. Ako bi škof ukazal svoji podrejeni duhovščini, naj ne podpira dr. Šušteršičevih kandidatov pri volitvah, bi se politična konštalacija v deželnem zboru mahoma izpremenila, in prišli bi v deželnozborsko polačo možje z drugim naziranjem in tudi z boljšim srcem. Potem bi mi trpini med narodom bili slednjič vendar uslišani, in ne bi se nam po shodih grozilo, naj numeriramo svoje kosti. In svega tega je kriv škof, ki s svojo avtoriteto in duhovsko nadvlado podpira obstrukcijo v deželnem zboru. Ali zasluži potem tak škof, da hodi učiteljstvo poklekovat k njegovemu prihodu? Nobeden učitelj s stanovsko zavednostjo in stanovskim ponosom ne more potrditi tega.

Kaj hodite potem sprejemati škofa? Ako pride duhovnik še s tako sladkim obrazom k nam, povejmo mu v brk: Kot učitelj in kot človek nesmem iti k pozdravu škofa, ker stem pripoznavam upravičenost škofovega, hujskajočega nastopanja in obstrukcije v deželnem zboru.

Ako bi nam pa od kake višje strani hoteli namigovat, da sprejemajmo škofa, potem bomo pa razložili neki š, ki pravi, da naj učitelj ne naklada nepotrebnega dela in opravila svojim učencem. Naravnost moramo tudi zavrniti vsako očitjanje, ki bi ga nam kdo dajal z besedami: To je taktno, to ni taktno. Komur se zdi taktno, sedanjemu škofu delati poklone, ta ne ve, kaj je takt ali pa ima mreene na očeh. Kdo pa pozna proti nam takt? Tisti morda, ki v svojih pastirskih listih hujska proti nam, tisti ki v »Domoljubu« dovoljuje najgrše popisovati učiteljstvo, tisti, ki nam odreka izboljšanje plač, tisti, ki je skozinsko nasprotnik svobodne šole in učiteljstva i t. d. i t. d. Slovenski učitelj in učiteljica, pa premisli vse to resno in trezno in ravnaj se po tem!

Učiteljstvo in ljudska izobrazba.

Poroča Anton Mervlō, učitelj v Povirju.

(Dalje.)

Vedno kriče ti krogi: Omike, omike ljudstvu! Koliko pa narede v to svrhu? To je pa povsem druga pesem. Čast pa nekaterim izjemam, ki so, žal, bele vrane. Drznem se zdaj vprašati: Bi li bili inteligentni krogi tako navdušeni za narodno prebujenje, ko bi res poznali narod in njegov značaj? — Ne in še enkrat ne.

Po salonih naj bi reševali tako važna narodna vprašanja kot je ravno navedeno? Ko se peni šampanjec v kristalnih čašah in se porajajo duhovite govorance v razgreti domišljiji, je lahko delati: nekaj besed, in narejeno je! Priznan slovenski pesnik je rekel nekda, da se pozna dandanes narodnjaka le po številu njegovih govoranc in se ga sodi po številu krokarij, ki se jih je udeležil. V družbi ne manjka navdušenja. Ko se pa približuje čas ločitve, izhlape vsi ideali, vse navdušenje za prosveto iz trudne glave, ki se komaj drži na vratu. Vse lepodonoče rapsodije boginje omike, svobode, napredka se izgubljajo tedaj, ko bi šele morale stopiti v realnost. Kratko navdušenje in dolgo brezdolje prihajata po vrsti. Živ dokaz navedenemu so osebe, ki jih riše F. S. Finžgar v svoji povesti »Iz modernega sveta«, Zola v svojih evangelijskih in tudi Tolstoj v svojih spisih. Te osebe so pravi prototipi lenobe, pravi bahači, ki menijo, da rešijo vse narodne, vse socialne naloge, ki jih čakajo pri polnih čašah in težko obloženih mizah.

Sedaj pa pricaplajo ponižno k učiteljstvu, v časopisju zaženo krik in vik ter pravijo: Vi ste stebri omike, delujtel! Mi vam zagotovimo pomoč in priznanje vašemu trudu«. Ne pomislijo pa ti ljudje, da učiteljstvo nima prilike, nima cvenka navduševati se za narod kot oni pri pojedinah. Pri tem ne čujejo oni, kako kruli ubogi učiteljski pari po želodcu!

Siromak ima doma kopo otrok, sitnosti ima s šolo, vestno se mora pripravljati za vsako uro, pajke ima po vseh žepih, pa nastopaj za omiko, slepi druge in sebe! Kviri si pljuča za druge, v plačilo pa dobiš boren nasmeh od zgoraj in zdolaj, in to je vse. Pri tem pa ne štejem časa, ki si ga mora utrgati pri počitku, da zadosti vsem tem nalogam, ki jih stavijo do njega vse zemeljske sile. To so sladki bomboni, kaj ne, narodni mučeniki pri polnih čašah? O, bridka ironija!

Vsakemu delu, ki hoče res uspevati, je nujno potrebna ostra kritika. Ravno tako je ista potrebna pri duševnem delu. Nepristranska kritika odpira človeku oči, da spozna svoje napake, ki se jim lažje izogne pri drugi priliki. Vestna priprava in prava vnema za delovanje pa ga izpopolnita. A žal, da ne poznamo več nepristranosti.

Oziri na stan, oziri na stališče, oziri na samo osebo, na njegov značaj, njegove zasluge i t. d. je li možna tukaj kakšna kritika? Nikakor ne. Koliko zgledov dobimo, kamor koli se ozremo, v potrditev tega mnenja. Poglejmo v leposlovje! Eden absolutno zanikuje vrednost in pomen del svojega političnega nasprotnika le zaradi strankarstva. Nasprotno ga kujejo somišljeniki med zvezde brez ozira na slovstveno vrednost njegovih del. Kje je zdaj resnica? V sredi, je najkrajši odgovor. Kje pa je ta blažena sredina, ko gleda vsak od druge strani, vsak z drugega stališča?

Tudi javno življenje nam nudi mnogo zgledov, ki potrjujejo prej izrečeno trditev. Naj poveže govornik na političnem shodu še toliko otrobov, vendar ga bodo proslavljali njegovi somišljeniki bolj kakor so bili proslavljani Ciceron, Demosten i dr. v starem veku. Povzdigujejo ga v tako vrto-glave višave s svojo hvalo, v kakršne bi se ne upal niti najboljši areonaut. V dobroznani naši N.... je bilo predavanje. Predaval je akademik o jako važni zadevi. Po časopisih se je kar cedilo same hvale o tem baje predivnem predavanju. Najpreprostejši delavci, kratkomalo vsi poslušalci so pa izjavili, da bi se sramoval takega govora delavec, kamoli akademiki. In vendar je izostala kritika iz političnih, državnih i. dr. vzrokov. Govornik si je mislil, da je dobra za ljudstvo vsaka tudi oglodana kost, toda zmotil se je, gotovo pa je bil ob pomanjkanju prave kritike uverjen, da je naredila njegova kolobocija bog ve kakšen efekt na občinstvo. Njegovi somišljeniki bi se morali prvi zateči k nepristranski kritiki, toda ni je bilo pri rokah, ker leži še vedno za vratmi kakor znana kitajska kost, ki roma najbrž zgolj iz pijetete tolikokrat v lonec.

Zadnji slučaj bi lahko javno izpovedal, toda bolje je, da ga ogrne plašč pozabljenosti. Prepozna kritika ne zbuja nikakega zanimanja več. Kako malo objektivnosti vidimo tudi pri učiteljih. Najlepših dokazov za to imamo na sosednjem Kranjskem. Pa tudi pri nas dobimo podobnih slučajev. Koliko nastopov imajo dični nam kolegi tam? Tudi uspehi istih so baje kolosalni. Odgrnimo pa nekoliko zavese in videli bomo novo pozorišče. Nastop izide pozneje izdelan po vseh pravilih tako, da se mu poznajo formalne stopnje kakor kljusetu rebra. Nihče pa ne zve, koliko pomaranč, orehov so shranili otroci, preden so si zapomnili priučenih odgovorov, koliko

poprav je bilo treba. S tem pa ni rečeno, da je povsod tako, toda mnogo, premnogo je takih slučajev.

V svetovni zgodovini imamo tudi na stotine zgledov o pomanjkanju nepristranosti. Najlepših zgledov pa dobimo v zgodovini Ludovika XIV. do Ludovika XVI. Kolikokrat so morali prepuščati zaslužni možje odlična mesta puhloglavcem, ki so imeli le srečo, v pravem času poljubiti roko kaki dvorski prostitutki à la Dubary, ali pa očistiti kralju pipo po najnovejši metodi, morda po peterih formalnih stopnjah. Veliki Suvarov i t. d. so zgledi, kam pripravi osebnost brez nepristranosti. Toda čemu bi listali po zgodovini, ko imamo dnevno pred očmi te škandale. Šarlatani, ki imajo le nabrušen jezik, par atomov nekakih idej in nekoliko etikete, se ponašajo z visokim službami, resnično zaslužni možje pa morajo čepeti v ozadju. Predaleč bi zašel, ko bi hotel vse slučaje pretresati. To je delo učenjaka, ki se je posvetil z dušo in telesom sociologiji. Ta zadeva pa je obenem tako delikatne narave, da je ne prenese vsak želodec.

Pustim tedaj to polje v obdelovanje drugim spretnejšim delavcem in se obrnem k svojemu smotru. Že prej sem omenil, da hočem pozneje govoriti o učiteljstvu, ki mu hočejo naprtiti na ramo novega dela, novih naporov pod pretvezo, da on lahko najlažje dela, ker ima priliko spoznavati ljudstvo. Že vse do zdaj navedeno daje človeku malo upanja na uspešno delovanje, ker ovir je več kot preveč. V resnici ni vredno, da bi dvignil učitelj niti mezinec svoje levice v tem kulturnem delovanju. On ima dovolj posla s šolo. Tukaj ima obširno polje, tukaj naj dela. Drugi pa naj nastopajo kakor gledališki diletanti za toliko razkričano vseobčo ljudsko omiko.

Učitelji so sol zemlje, pravijo posebno oni idealisti, ki gonijo učiteljstvo na vsa znanstvena polja. Sol, ki je v posodi, ne osoli ničesar. Če hočemo osoliti z njo kakšno jed, jo moramo raztrositi po nji.

Učitelji, med narod, da osolite pošteno neslane neumne betice. Kako lepe so te besede, kako blagodejno je to priznanje, kaj ne? Toda ljudje, ki nas tako gonijo na delo, so najbrž podobni človeku, ki je vedno druge gonil pred seboj v nevarni boj. Ko so mu drugi očitali zato strah, je rekal, da se nič ne boji, le hlače da se mu tresejo. Tako je s temi gonjači. Naj gredo oni na delo, ki je tako sladko in lepo. Oglečajmo si pa rajše učiteljsko osebo natančneje, da spoznamo, kako lepo delo ga čaka v učnih kakor tudi v prostih urah, ko pride na kmete.

Na učiteljsku mu ukrešajo nekako pedagoško iskro v mladi glavi. Tam sliši tako lepe reči o Pestalozziju, celo o Zillerju.

Iz računstva mu natepejo toliko pogojev, trditev in dokazov, da bi postal pod izvrstnimi učiteljski (ne profesorji) drugi Vega, ko bi menili Turki še kdaj napasti našo domovino.

Iz fizike ima polno glavo samih celeritas, gravitas, perpetuo mobile, centripetalnosti in fugalnosti in dr.

O kemiji in kmetijstvu ne govorim, ker ve tako vsakdo, ki je študiral isto na znanem učiteljsku, koliko neumnosti mora ubogo uho slišati brez nikakih dokazov, brez eksperimentov, vrhu tega pa še vse narobe. To je svobodna znanost!

Pri glasbi ga mučijo s plagaličnimi in autentičnimi kadicami, modulacijo ima v mezincu. Celó o kontrapunktu pove lahko o priliki celo zgodovino. To bodo peli Kraševci kakor slavci, ko pride tako naobražen moderni Beethoven med nje.

V telovadbi ga ne prekosí nihče. S palico manevrira kakor vojak s puško in sabljo, tudi resen obraz zna narediti pri tem.

Z vso to neizmerno množino znanja pride siromak med svet. V šoli pojde kar samo od sebe, kakor bi bilo namazano, si misli on. Ko je pa enkrat v šoli, ne ve niti, kje so vrata, da bi zbežal iz tega kraja samih prevar. V oblake stavljeni gradovi se mahoma razgube. Vse metode, vse latinske spake, ki so mu jih vtepali pri vzgojeslovju v glavo, ne pomagajo čisto nič. On, ki bi moral druge učiti, mora sebe najprej učiti. Škandal za šole, ki tako pripravljajo človeka na njegov vzvišeni poklic, obenem pa mi silijo trpke besede na rovaš tistih psevdo-pedagogo in učenjakov, ki takoreč le poneumnijo, človeka z njihovimi suhoparnimi teorijami. Vse upanje na dobre uspehe, vse nade do prijetne samozvesti doseženega smotra splavajo vsaj za nekaj časa po vodi. Tak človek naj bo potem zadovoljen v svojem stanu.

Seveda zdravnika ne sme manjkati tudi tukaj. Kmalu se prikaže sv. Birokracij, ki je šele v tem veku kanoniziran specialno za nas, se namrdne in reče: Kupite si Saazerja, Ambrosa, Kelnerja i t. d. pa bo kmalu boljše. Denarja pa tako preostaja učiteljstvu, ki ne ve, kam z njim. (Konec.)

V ofenzivi.

(Konec.)

Od strani liberalcev je v tem zmislu dobre volje dovolj, samo klerikalizem naj opusti svoje pogubonosno načelo, pa se porodi takoj edinost in velikanska narodna stranka. Ako ne bomo v socialnem oziru poznali med seboj bratomornega boja, se naš narod povzdigne polagoma do blaginje, ki je izvir sreče, zadovoljstva, ljubezni in sprave. Ali pri vodstvu socialnih zadev morajo biti veččaki, izkušeni ljudje, modri, pametni in zaupni možje, ne pa taki, ki o tem nimajo pojma, še manj pa izkušenj, s čimer se je klerikalizem dosedaj posebno izkazal. Veščaki morajo voditi take zadeve, drugi naj jim gledajo na prste, da pojde vse v redu. Socialnih veččakov pa ne dobimo za vsakim grmom, za to je treba veliko študij, vestnega dela in premnogo potrpljenja. Za vse to potrebujemo narodne ali šolske omike. Brez te je pravo socialno negovanje nemogoče. Na noge torej! Kdor je prijatelj našega naroda, kdor mu želi sreče in pravega socialnega blaga, ta naj deluje na to, da dobimo povsod dobrih šol in učiteljev, ki morajo biti tudi dobro plačani, da bodo lahko vse svoje moči žrtvovali edino le narodni odgoji in sreči. Klerikalni dosedanji pravec proti šoli, učiteljstvu in narodni odgoji naj se opusti, ker kdor tako dela, je narodni slepar, izdajalec in škodljivec. Če hočemo svoj narod povzdigniti do socialne popolnosti, mora biti izobražen in tudi narodno zaveden. Sedaj imajo pri nas veliko trgovino in industrijo skoraj edino tujci v rokah. Vsak dan vidimo veliko tujih trgovcev laziti okolo naših prodajalnic, ki jih podpirajo naši ljudje z naročbo. Ako kdaj ustanovimo svoje lastne tvornice za razne izdelke, kar je mogoče, ne pojde naš kapital na tuje, ampak ostane doma. Le zaveden narod ima dandanes moč in veljavo, spoštovanje in tudi srečo. Naše mnenje je, da je skupno delo za mogočno narodno politiško stranko: edinost na socialnem in šolskem polju. Kdor je proti temu, ni prijatelj našega naroda, marveč je njegov izdajica, slepar in zavodnik. Klerikalizem vpije, da se trese zemlja: »Liberalci so narodni izdajci, ker so v kranjskem deželni zboru združeni z Nemci!« Samega sebe ne imenuje izdajalca, ko vidi, da se na Primorskem godi isto. Pri nas se je zvezal liberalizem z Nemci,